

*Cecilie Lindberg Laursen
og Lars Chr. Jenssen*

MAX WEBER, DAVID BEARMAN OG DE ELEKTRONISKE ARKIVENE

Abstract

Den moderne arkivvidenskab er en sammensat størrelse, der kan være vanskelig at få defineret under en samlet betegnelse. Forskellige teoretikere har bidraget med arbejde, der alligevel kan gøre det muligt at indkredse genstandsfelt, koncepter, teorier og begreber.

Arkiv og dokumentation regnes som almene, bestandige og centrale elementer i bureaukrati og forvaltning. Sociologiens grundlægger Max Weber (1864-1920) producerede en omfattende og bred analyse af bureaukratiets funktionsmåde i begyndelsen af det 20. århundret. Skriftlighed, arkivmateriale og «Akten» eller filer var inkluderet i dette billede. Arkivernes egenskaber som kilder til dokumentation og information som igen sikrer myndighedernes og embedsværkets ansvarlighed, var – og blev regnet som – en central og ufravigelig del af forvaltningens maskineri.

Den gennemgribende digitaliseringen af samfundet som indtraf fra sidste del af århundret og som nu gerne sammenfattes som det digitale skifte, kom til at udgøre en trussel mod bevaringen af arkiv i den traditionelle form, mod hjørnesteene i bureaukratiet som

oversættelighed og dokumenterbarhed, og mere alment mod det vi kan kalde skriftlighedens bestandighed.

Denne artikel undersøger hvordan disse ændringer blev opfattet i de første ti år af det digitale skiftet og hvordan «de lange linjer» i udviklingen af arkiv og dokumentationsforvaltning som fag- og videnskabsområde blev påvirket af digitaliseringen. Det er i perioden, hvor arkivvidenskaben revitaliseres som selvstændig videnskab, blandt andet på grund af den pågående digitalisering. Den har siden hen revolutioneret ikke bare arkiv- og dokumentationsforvaltning, men også ændret kommunikationsformerne overalt i samfundet. Vi tager udgangspunkt i arbejdet fra to forskere og videnskabspersoner i hver ende af århundredet – Max Weber og David Bearman.

Summary

Modern archival science is a complex phenomenon, and may be difficult to define. Different theorists have, however, made important contributions, which nevertheless makes it possible to define subject areas, concepts, and theories.

Archives and records management are generally considered permanent and central elements in bureaucracy and public administration. Max Weber (1864-1920), the founder of sociology, produced a comprehensive and broad analysis of the functioning of bureaucracy at the beginning of the 20th century. Writing, archival material and «The File» or files were included in this image. The archives' properties as sources of documentation and information which in turn ensure the accountability of the authorities and civil servants were – and were considered – an important part of the administration's machinery. The pervasive digitalization of society that occurred from the latter

part of the century and which is now often summarized as the digital shift, came to pose a threat to the preservation of archives in the traditional form, and, more generally, to what we can call the permanence of writing.

This article examines how these changes were perceived in the first decades of the digital shift and how «the long lines» in the development of archives and records management as a subject and knowledge area, were affected by digitalization. It is during this period that archival science is revitalized as an independent science, partly because of the ongoing digitalization. It has since revolutionized not only archives and records management, but also changed the forms of communication all over in society.

We start from the works of two researchers and scientists at each end of the century – Max Weber and David Bearman.

1 Introduktion

Arkiv er blevet brugt som dokumentation i Europa siden senmiddelalderen da skriftlige dokumenter som i sin udformning tilfredsstillende særegne kriterier blev anerkendt som «officiel» dokumentation og genstand for forfalskning og misbrug. Parallelt med fremkomsten af den historiske kildekritik i det femtende og sekstende århundred, begyndte europæiske historikere at vise interesse for originaldokumenter, som på dette tidspunktet altså ikke længere bare blev kopieret men også kritiseret. I sin iver efter at have udryddet det de anså som falske traditioner indenfor den katolske kirke, gjorde de udstrakt brug af dokumenterne som var bevaret i arkiver i klostre og bispedømmer, og skilte dem ud ved diplomatisk undersøgelse.¹

¹ Düchein 1983: 3.

Diplomatikken kom til at blive et centralt element også i uddannelsen af europæiske arkivarer særlig fra sidste del af 1800-tallet. To forskere og videnskabsmennesker som har taget diplomatikken ind i den nye tid, er italienske Luciana Duranti, professor i arkivvidenskab ved University of British Columbia, og amerikanske David Bearman, publisist og konsulent i egen rådgivningsvirksomhed Archives and Museum Informatics.²

Problemstilling

Dokumentationsforvaltning som begreb og funktion kan forstås, som en integreret del af den offentlige forvaltnings og den bureaukratiske virksomhed og funktionsmåde. Den tyske sociolog Max Webers analyser af bureaukratiet som grundlæggende element i samfundene i det omfattende værk *Wirtschaft und Gesellschaft* (herefter *WuG*) har også arkiv, eller «akten» og «schriftstück», som hjørnestener.

I det følgende diskuterer vi Webers forståelse af bureaukratiet med sigte på arkiv og i lyset af begreber som «magt» og «herredømme» med det formål, at indkredse og præcisere forståelsen af arkiv og dokumentationsforvaltning.

Vi flytter oss derefter over til den anden ende af det 20. århundred og studerer den faglige produktion af informatikeren David Bearman ved University of Pittsburgh, hovedsagelig fra første del af 1990'erne. Bearmans arbejde kom til at repræsentere en grundlæggende faglig fornyelse indenfor forståelsen af arkiv og dokumentationsforvaltning i overgangen fra analoge til elektroniske arkiver. Bearman blev i 1997 karakteriseret som «the most important figure in contemporary archival thinking. Among the English-speaking giants of archival exegesis

² Jf. Duranti 1998 og Bearman 1992.

in this century, he alone of active writers stands with Sir Hilary Jenkins, T.R. Schellenberg, Peter Scott, and Hugh Taylor.»³

Vi analyserer den nyere forståelse af elektronisk arkiv som Bearman repræsenterer. Vi spørger hvilke nye udfordringer de elektroniske arkiver skabte, og hvordan tænkningen om arkiv og dokumentationsforvaltning blev påvirket af disse udfordringerne. I en «indre kreds» tager vi udgangspunkt i David Bearmans originale og i tiden langt fra ukontroversielle arbejde. Begge «siderne» af arkiv er inkluderet – altså dokumentation og langtidsbevaring. I en ydre kreds forsøger vi at indfange og diskutere den lidt videre faglige og videnskabelige sammenhængen som Bearman selv stod i også igenem referencerne til Weber og til «bureaukatiets væsen». Nu kan det siges, at Bearman anvender bureaukratiteori først og fremst til at forklare nogen forskellige strategier for arkiv og dokumentationsforvaltning, og hans syn på bureaukratiske traditioner fremstår tvetydige. Bearman understreger forskellene mellem det europæiske og det amerikanske arbejdsmarked, og han lader sig i nogen grad overraske over europæernes stærke tro på at elektronisk dokumentationsforvaltning kan begrænses eller tæmmes af de traditioner som er skabt af bureaukratiske strukturer, organisationskulturer og praksiser.

Tekstgrundlag

David Bearmans arkivrettede forskning og artikelproduktion spænder over en periode fra 1986 til 1997 med en mere retrospektiv artikel fra 2006. I 1997 trak han sig ud af den arkivfaglige diskurs. Tekstgrundlaget her fra Bearman består af artikler fra første del af 1990'erne fra et af de to store tidsskrifterne på det amerikanske kontinent – *American Archivist* og *Archivaria* eller hans eget *Archives & Museum Informatics*.

³ Cook 1997: 15.

De blev samlet og udgivet af Bearman i bogen *Electronic Evidence* i 1994.

Webers arbejde og diskussion om ham i eftertid er noget mere sammensat, selv om grundteksterne her gives «et sted» – i hans magnus opus, *WuG*, udgivet posthumt i 1922. *WuG* som værk har imidlertid en broget tilblivelses-historik. Kun kapitlerne om grundlæggende sociologiske termer, kategorierne af social handling og de tre typer af legalt herredømme blev sendt til udgiverne af Weber selv; de andre manuskripter blev fundet i en bunke på hans skrivebord. Udgaverne af Marianne Weber og Melchior Palyi og af Johannes F. Winckelmann er på mange måder lidt tilfredsstillende, og striden om den rigtige sammensætning af *WuG* vedvarer.⁴

Et udgangspunkt for vores analyse av Weber er sociolog ved Københavns Universitet Hans Henrik Bruuns opsummerende artikel om Weber i Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen standardværk om klassisk og moderne samfundsteori fra 2020.⁵ Her er særlig delen om Webers politiske sociologi relevant.

Dele af vores analyse omhandler Webers forståelse af begreberne «magt», «herredømme» og bureaukrati. I diskussionen om disse elementerne bygger vi særlig på Weber-tekster oversat til dansk og samlet og udgivet i et to-bindsværk af Hans Reitzels forlag i 2003 med ny, identisk 2. udgave 2022. Teksterne er hentet fra flere kapitler i *WuG*, skrevet gennem de sidste ti år af Webers liv, altså perioden før under og efter første verdenskrig. Vi benytter også Stephen Kalbergs

⁴ Mommsen 2000: 364.

⁵ Bruun 2020.

kommenterede kildeudgave *Max Weber. Readings and commentary on Modernity* fra 2005.⁶

Videre legger vi også Richard Swedberg og Ola Agevalls *The Weber Dictionary* fra 2016 til grund for arbejdet. Bogen indeholder en opdateret gennemgang af forskningsstatus på Webers begrebsbrug. Det gælder også, med en reference til Weber-kenderen Wolfgang Mommsens udsagn fra 1974, «den næsten umulige» oversættelsen af Webers *Herrschaft*-begreb fra tysk til engelsk.⁷ Det er spørgsmål om hvad som ligger i ordet *Herrschaft*, og hvilke konnotationer det giver om forholdet mellem aktørerne i forskellige typer herredømmeforhold. Ord som *domination*, *dominance*, *predominance*, *authority*, *leadership*, *rule*, *rulership*, *imperative coordination* bruges. Dernæst kommer også spørgsmål om forholdet mellem *Herrschaft* og beslægtede ord som *Macht* og *Gewalt*.⁸ Nærheden mellem de tyske og danske ord *Herrschaft* og herredømme gør selve oversættelsen enklere i vores sammenhæng, selv om vi ikke undgår diskussionen: Arkivets nærhed til samfundsmagterne gør kvalificerede betragtninger om magtens art og væsen også relevante i vores sammenhæng. Vi gør også brug af nogen andre analytiske gennemgange af Webers arbejde som hjælp til at kontekstualisere og diskutere forfatterskabet.⁹ Referencer til teksten på originalsproget bygger på versionen i seks-bindts studieudgaven af *WuG* fra 2000-2014.

⁶ Kalberg 2005.

⁷ Sitert ifølge Swedberg & Agevall 2016: 90.

⁸ Jf. Richter 1995: 72.

⁹ Andreski 2010, Aron 2019, Cochrane 2018, Mommsen 2000, Swedberg 2003.

2 Det weberianske bureaukrati

Nøglebegreber

Weber behandler ikke temaet bureaukrati samlet på et sted, men vender tilbage til det i mange sammenhænge i *WuG*. Weber skelner mellem *Macht* og *Herrschaft*. Magt forstås som «enhver sandsynlighed for, inden for en social relation, at sætte sin vilje igennem, også over for modstand, uanset hvad denne sandsynlighed beror på». ¹⁰ Med *herredømme* forstås «sandsynligheden for at møde lydighed over for en befaling med et bestemt indhold hos bestemte personer».

Magt var for Weber et «amorft» eller uformelig begreb i sociologisk henseende: «Alle tænkelige egenskaber hos et menneske og alle omstændigheder rundt kan gøre en person i stand til at sætte sin vilje igennem i en given situation. *Herredømme* må derfor være mere præcis. Det kan «kun betyde sandsynligheden for at møde føjelighed over for en befaling». ¹¹ *Herredømme* er altså ikke en hvilken som helst mulighed for at udøve magt, men kan være baseret på forskellige grunde til føjelighed. ¹² *Herredømme* forudsætter igen, at der findes en person som kan befale over andre, men ikke nødvendigvis i form af en forvaltningsstab.

Dokumentationsforvaltning som begreb og som funktion kan forstås som en del af den moderne stat med et bureaukrati. Hos Weber skal bureaukratiet som fænomen anskues som et element i magtudøvelse. Når tidligere traditionelle former for autoritet, uanset om de baserer sig på religion, klaner, stammer, feudalisme eller monarkiet

kollapsede, mistede de også deres respekt, mente Weber. Han interesserede sig for, under hvilke betingelser folk subjektivt så herskere som legitime og adlød dem og betragtede dem som autoriteter. ¹³

I de før-moderne samfund fandtes der administrationsforhold som producerede papirbaseret dokumentation. De havde til formål at hjælpe den siddende magtelite med, at bevare kontrol over ressourcer, som var under den herskende kontrol, samt at tilegne sig flere. Den type af administration, adskiller sig markant fra bureaukratiet i det moderne samfund ved at have karakteristika som *ineffektivitet*, *korruption*, *nepotisme* og *uforudsigelighed*, hævder Weber. Embedsmænd var udpeget af magthavere og agerede i magthavernes interesse. ¹⁴ Weber manifesterer i sit arbejde at bureaukrati konstituerer den mest effektive og formelt rationelle måde, hvorpå menneskelig aktivitet kan blive organiseret, og det er uundværligt for den moderne verden. ¹⁵

Det europæiske kontinent undergik i det 20. århundred kraftige sociale forandringer, som urbanisering, industrialisering og sekularisering. Disse bevægelser ændrede styreformer og magtfordeling i mange samfund. I forlængelse af disse sociale forandringerne argumenterede Weber for at en ny type autoritet blev tydelig. Han kaldte den «*rational-legal*» eller «*bureaukratisk*». Bureaukrati anses hos Weber som en herredømmestruktur, som åbner for indflydelse gennem kundskab erhvervet på to måder. Det er faglig viden og så tjenstlig viden. ¹⁶

Herredømmets skalsikre lighed for loven. Juridiske garantier mod vilkårlighed kræver en formel og rationel «objektivitet» i administrationen,

¹³ Kalberg 2005: 173-174.

¹⁴ Lutzker 1982: 123

¹⁵ Lutzker 1982: 124; Bruun 2020: 151

¹⁶ Weber 2003: 311, 321-3, jf. Swedberg & Agevall 2016: 20 og Kalberg 2005: 175 f.

¹⁰ Weber 2003: 236

¹¹ Weber 2003: 236

¹² Weber 2003: 311. Jf. Kalberg 2005: 175 f.

i modsætning til den personlige diskretion, der gjorde sig gældende i det patrimoniale herredømme. Weber manifesterer også i sit arbejde at bureaukrati konstituerer den mest effektive og formelt rationelle måde, hvorpå menneskelig aktivitet kan blive organiseret, og det er uundværligt i store organisationer i det moderne samfund:¹⁷ «[D]et fuldt udviklede bureaukrati [...] har altid en meget stærk, og under normale omstændigheder dominerende, magtstilling».¹⁸ Denne magtstillingen beror efter Webers mening først og fremmest på den faglige viden som embedsmanden sidder inde med, forøget med den tjenstlige viden, der findes i organisationen. Bureaukratiet vil så søge at beskytte magten ved så vidt muligt at hemmeligholde den. Weber viser i denne forbindelse udtrykkeligt til bureaukraternes ønske om, at styrke deres egen stilling: «Bureaukratisk forvaltning har altid en tendens til at være forvaltning der udelukker offentligheden» siger han og kalder det bureaukratiets sikre magtinstinkt.¹⁹ Denne magtposition for bureaukratiet gør sig ikke kun gældende «nedad til» overfor borgeren, men også «opad til» i forhold til «herskeren», der efter Webers mening vil være den svage overfor et velfungerende moderne bureaukrati. Bureaukratiets tendens til at søge at ekspandere og at forøge sin magt og derved at udvikle sig fra et rent instrument for herskeren til en selvstændig magtfaktor beskriver Weber som uafvendelig og meget bekymringsfuldt.

Bureaukratiet udfoldede sig primært i statsinstitutioner, herunder hospitaler, hæren, universiteter og juridiske institutioner. Samt i en bred sfære i det offentlige liv. Ifølge Weber skabte det mønstre af social handlen og i forlængelse deraf fik praktisk rationalitet frit spil.

¹⁷ Kalberg 2005: 201-4; Swedberg & Agevall 2016: 20 f.

¹⁸ Weber 2003: 99 f.

¹⁹ Weber 2003: 100 f.

Webers primære fokus var rettet mod den legitime autoritet, karakteriseret ved graden af legitimitet, der er givet til en autoritet. Weber definerer og udfolder denne i tre idealtyper. Den første af disse, den bureaukratiske forvaltningsstab (eller administration) er nok Webers mest kendte og den som synes mest aktuel i vores sammenhæng. Her er det tale om målrational handlen som udmøntes i målrational legitimitet. Weber tillægger den en række kendetegn: Regler er bestemt ud fra påbud og skal efterleves af organisationens medlemmer. Retsystemet består af et sammenhængende system med abstrakte regler.

Weber anser den bureaukratiske administration for det rene eksempel på et legalt herredømme. I ti punkter sammenfatter Weber kriterier for hvordan den mest rationelle organisation er opbygget. Der er tale om individuelle embedsmænd (modsat kollegier). De

1. *er personligt fri og adlyder kun saglige embedspligter*
2. *indgår i et fast embedshierarki med*
3. *faste embedskompetencer*
4. *er kontraktmæssigt ansat (ikke valgt), altså principielt på grundlag af fri udvælgelse*
5. *faglige kvalifikationer*
6. *betales med en fast pengegage*
7. *betragter deres embede som deres eneste eller hoved-næringsvej*
8. *har udsigt til en «karriere» hvor man «rykker op»*
9. *arbejder fuldstændigt «adskilt fra forvaltningsmidlerne» (det vil si at der er en både regnskabsmæssig og fysisk adskillelse mellem privatsfæren og embedet («kontoret»)), og*
10. *er underlagt en streng, ensartet embedsdisciplin og kontrol.*²⁰

²⁰ Bruun 2020: 150-151; Weber 2003 B.2: 319.

Den såkaldte «rational-legal» organisationsform var overlegen i forhold til de andre idealtyper, fordi den kendetegnes ved «præcision, stabilitet, disciplin, fasthed og pålidelighed – det vil si: beregnelighed såvel for herren som for interessenterne»; og i henseende til sin evne til rent teknisk at kunne perfektioneres til den højeste mulige ydelse.²¹

Jo mere kompliceret og specialiseret den moderne kultur bliver, desto mere kræves der af en administration som fungerer med at den betjenes af personlige, løsevne og strengt objektive eksperter. Bureaukratiet tilbyder, skriver Weber, den struktur, som den moderne kulturs ydre apparater kræver i den mest gunstige kombination. Det er kun bureaukratiet, der har etableret grundlaget for administrationen af en rationel lov, der er konceptuelt systematiseret på grundlag af vedtægter. Den rationelt uddannede eksperts fremmarch fortrængte den gamle retssagsprocedure, som var bundet til tradition eller irrationelle forudsætninger. Embedsmandens rolle er central for udførelsen af opgaver i bureaukratiet.

Weber opstiller en række krav for hvordan opgaver bør løses i et bureaukрати, som er ordnet efter regler og lovgivninger. Embedsværket skal løse opgaver i henhold til de gældende love og regler på området. De indgår i et fast hierarki, hvor forskellige beføjelser er tildelt efter uddannelse og erfaring. Derudover er hver afdeling organiseret på en bestemt måde, der skal sikre at arbejdet udføres i overensstemmelse med faste regler, og at beslutninger er truffet på baggrund af saglighed og objektivitet. Dette gøres for at skabe lighed for loven i det bureaukratiske system. Derudover hævder Weber at som organisationsform er bureaukratiet effektivt som en maskine:

²¹ Weber 2003 bd 2: 321.

Den afgørende årsag til, at den bureaukratiske organisation har vundet frem, har fra starten været dens rent tekniske overlegenhed i forhold til en hvilken som helst anden form for organisation.²² Forholdet mellem en fuldt udviklet bureaukratiske mekanisme og disse andre organisationsformer er «akkurat det samme som forholdet mellem en maskine og de ikke-mekaniske produktionsmåder. Præcision, hurtighed, entydighed, aktkundskab, [Aktenkundigkeit]²³ kontinuitet, diskretion, ensartethed, streng underordning – alle disse faktorer er i den strengt bureaukratiske forvaltning og særlig i den monokratiske form med skolede embedsmænd, forøget til det optimale». Og når det så er «fuldt gennemført, hører et bureaukрати til de sociale formationer, som det er sværest at ødelægge. [...] Embedsmanden er [...] kun et enkelt led, som er betroet specialiserede opgaver, i en hvileløst kørende mekanisme... ». Denne mekanisme, fortsætter Weber, kan bare bringes i bevægelse fra toppen og ikke fra embedsmanden selv. Embedsmanden er lænket til sit virke fordi han har dette som levevej og ikke kan sno sig ud af pligten. Dermed bliver for det første 'akterne' (Akten) og for den andet embedsdisciplinen grundlaget for alle ordninger såvel indenfor offentlig som indenfor privat virksomhed.²⁴

Skriftlighed og arkiv

Skriftlighed er for Weber et væsentligt element i bureaukratiet. Skriftlighed indgår i bureaukратиets rammeverk, og skriftlighed er i det hele en forudsætning for at den moderne forvaltning skal kunne udøve sin forvaltning. Opgaver skal udføres i relation til gældende lovgivning, og regler og administrative bestemmelser følges. Den har til formål at dokumentere sagsgange, regler, vedtag, procedure og mange

²² Weber 2003 bd 2: 81. Jf. Kalberg 2005

²³ Weber 2009 / MWG 1/22-4 183-185. *WuG* 660.

²⁴ Weber 2003 bd 2: 95 f.

andre elementer, som er vigtige for at man kan skabe og bevare lighed for loven. Skriftlighed skal anskues som et resultat og produkt, som afspejler de administrative handlinger. Stephen Kalberg fastslår i en introduktion i kommentarudgave til Weber: «På en systematisk måde indretter bureaukratier handlingerne mod generelle regler og forskrifter. Arbejdet foregår på kontorer på fuld tid, og indebærer formulering af skriftlige arkivdokumenter og bevaringen af dem; ansatte ansættes og lønnes med fast løn samt udsigter til advancement.»²⁵

Det moderne bureaukratis særlige funktionsområde bygger på tre «principer». Det første princip omhandler faste kompetenceområder for udøvelse af myndighed. Det er generelt fastlagt gennem regler i form af love eller forvaltningsreglementer. Dernæst kommer et princip om embedshierarki og om tjenesteveje. Med det menes et fastlagt system for over- og underordning af myndighederne. Til sidst kommer princippet at «Den moderne embedsførelse beror på dokumenter (akter) [Schriftstücken (Akten)], der opbevares i original eller i koncept, og på en stab af underordnede embedsmænd og alle slags skrivere. Den samlede stab af embedsmænd, som er beskæftiget ved en given myndighed, udgør, sammen med det tilhørende apparat af materiale og dokumenter [Sachgüter und Aktenapparat] et 'kontor' [Büro].»²⁶

Weber understreger gentagne gange at det i et legalt herredømme med bureaukratisk forvaltningsstab gælder et princip om skriftlig,

²⁵ Kalberg 2005: 175. Oversat her. Kalberg bruger her «Authority» om «Herrschaft».

²⁶ Weber 2003 B. 2. 63 f. Den tyske ordlyd i punkt III er: «Die moderne Amtsführung beruht auf Schriftstücken (Akten), welche in Urschrift oder Konzept aufbewahrt werden, und auf einem Stab von Subaltern-beamten und schreibern aller Art. Die Gesamtheit der bei einer Behörde tätigen Beamten mit dem entsprechenden Sachgüter und Aktenapparat bildet ein Büro.» MWG 1/22-4 158-160. *WuG* 650-651 (Weber 2009: 12 f.)

aktmæssig forvaltning. Det gælder også der, hvor mundtlige drøftelser faktisk er reglen eller endog foreskrevne: «som minimum fastholdes forundersøgelser og andragender, såvel som afsluttende afgørelser, forordninger og anordninger af enhver art skriftligt». Akterne og embedsmændenes kontinuerlige virksomhed udgør tilsammen *kontoret*, selve kernen i enhver sammenslutnings handlen i moderne tid.²⁷ Noe senere i samme sammenhæng påpeger Weber også at den bureaukratiske forvaltning betyder herredømme i kraft af viden. I forlængelse af dets «vældige magtposition», som opnås på grundlag af faglig viden, har bureaukratiet en tendens til videre at udvide sin magt gennem tjenstlig viden, det vil sige – det kendskab til fakta der er erhvervet i kraft af tjenstelig virksomhed eller kundskab «som findes på akterne».²⁸

3 Bearman, det weberianske bureaukrati og dokumentationsforvaltningen

Et af udgangspunkterne for Bearmans arbejde er diplomatikken, eller videnskaben om dokumentanalyse. Den opstod i senmiddelalderen som svar på behovet for at adskille forfalskninger og kopier fra autentiske og originale dokumenter. Det var blevet nødvendigt efter at skriftlige retslige juridisk bindende dokumenter i senmiddelalderen havde fået anerkendelse som officiel dokumentation, og det var vokset frem en praksis der ligesom dokumenter mere eller mindre systematisk blev forfalsket og misbrugt, men også brugt for at redde eller gemme forfulgte personer og folkegrupper.²⁹

²⁷ Weber 2003 bd 2: 318.

²⁸ Weber 2003 bd 2: 323.

²⁹ Ketelaar 2006: 146. Jf. Grafton 2019.

Indenfor diplomatikken anvendes mange og forskellige metoder fra flere og andre videnskaber og forskellige analytiske tilnærmelser for at fastsætte dokumenters herkomst og ægthed, deriblandt sigillografi, heraldik, vurderinger af dokumentform. Diplomatiikken kom også til at få en vigtig rolle i uddannelsen af europæiske arkivarer fra midten af 1800-tallet da arkivarprofessionen i stigende grad blev anerkendt som en selvstændig arbejdsgruppe og efter de gamle regimers fald da historisk, snarere end administrativ, brug af disse dokumenter blev vigtige.³⁰

For Bearman er diplomatikken vigtig af to grunder; historisk ved dens betydning for europæiske arkivarer og i udviklingen af den europæisk arkivtradition, og som et middel til at analysere arkivdokumenternes baggrund og ægthed. Behovet for at verificere dokumenternes egenskaber var lige så stort efter det digitale skifte som forud for det, men premisserne for slik verificering blev væsentlig ændret idet dokumentationen blev digital.

Bearman fæstner sig også ved den dramatiske og gennemgribende «revolution» som fandt sted i hele Europa når det gjaldt organisering af samfund og samfundsaktiviteter. Offentlige og private institutioner antog de «bureaukratiske former» som fortsat dominerer i offentlig forvaltning i dag. Bearman søger her støtte i Webers analyser. Weber viser blandt andet at autonomien til individerne som besidder embederne tabes, at individet bliver en arbejdstager underlagt et embede, og funktionerne i disse embederne dækkes eller udspilles uden hensyn til den personlige position til embedsindehaverne eller klienterne. Bureaukratiets upersonlige præg opretholdes gennem retningslinjer og procedurer, og gennem den rolle som skriftlige dokumenter spiller i alle formelle transaktioner. Bearman minder også om at det med bureaukratiet opstod en tradition for journalførende kontorer

³⁰ Düchein 1992: 21; Duranti 1998.

(Registry Offices) med sine journaler (Aktenplan) og samtidig en respekt for princippet om «oprindelig orden».

Det bør imidlertid også understreges at Bearmans syn på bureaukratiske traditioner er tvetydig. Han lader sig forbynde over europæernes stærke tro på at elektronisk dokumentationsforvaltning kan begrænses eller tæmmes af de traditioner som er skabt af bureaukratiske strukturer, organisationskulturer og praksisser.

Bureaukratiet og udfordringerne fra de elektroniske arkiverne

De to elementerne, eller tvilling-pælerne som Bearman kalder diplomatikken og de bureaukratiske institutioners dokumentationspraksis, udgør – specielt de med registerkontorer – støtter oplæring og praksis i europæiske arkiver når det tyvende århundrede nærmer sig slutningen. De bliver imidlertid også udfordret af potentielt radikale ændringer i arkivdokumenternes væsen og organisationsstrukturer som forårsages af den såkaldte elektroniske informationsrevolution. Den skaber to grundlæggende udfordringer for arkivarer og dokumentationsforvaltere. For det første truer den med at ændre den bureaukratiske organisations relativt stabile rammværk, og erstatte dem med en organisationsstruktur som er ufærdig (inchoate). For det andre skaber den en ny kommunikationspraksis og nye former for arkivdokumenter, og konjekturene af disse er lige uklare. Disse tendenser er også udfordrende for praksissen i arkiverne, og tvinger os til at ændre eller revurdere arkivteorien.

Bureaukratiet blev udviklet som et svar på behovet for at hævde autoritet over store afstande i tid og rum. Eksempelvis tillod etableringen

af bureaukrati i kinesiske og senere europæiske regeringer at øve kontrol over afsidesliggende distrikter og kolonier gennem udarbejdelse af skriftlige procedurer som blev anvendt endelig. Bureaukrater fik oplæring eller træning i at følge procedure, og dokumentere sine transaktioner på de samme skemaer, og levere rapporter til et centralkontor for embedslig bogføring. Korrespondance blev også administreret på samme måde fra kontor til kontor, ved brug af fælles klassificering og gennem ordninger udviklet for at reflektere organisationernes politik og praksis for godkendelse og indtag af kommunikation som var identisk fra et sted i organisationen til et andet. Telefonens indtog i det 20. århundrede introducerede den første elektroniske udfordringen til denne form for bureaukrati ved at give mennesker et middel til at kommunikere på tværs af og udenfor organisationen, og over store afstande i plads, uden at efterlade sig et eneste «dokumentationsspor». For det blev samtidig umuligt at dokumentere telefonkommunikationer fordi den blev socialt beskyttet med henvisning til privatlivets fred – også når samtalen skete indenfor virksomhedens rammer. Som et svar forsøgte virksomhedsledelserne generelt at forhindre beslutninger udelukkende over telefon og insistere på samtidig skriftlig gengivelse eller optagelse eller registrering.

Den elektroniske informationsrevolution er, siger Bearman, en genbesøg på disse kamp-arenaer. Men den bærer også på en kim til en mere gennemgribende revolution, når det kommer til organisationsadfærd i forhold til det som telefonen repræsenterede. Den elektroniske informationsrevolution består ikke af introduktionen af en enkel, fritstående kommunikationsteknologi, som telefonen, men snarere af genskabelse af organisationen og dens virksomhed i elektronisk form. Den er teknologisk tilgængelig fireogtyve timer i døgnet, fra hvor som helst i verden, og uden respekt for den organisatoriske brugerens rolle.³¹

³¹ Bearman 1994: 257.

Bearman peger på tre tendenser eller retninger i udviklingen af nye former for dokumentation som har eller kan have stor indvirkning på dokumentationsforvaltningen. Den første er den umiddelbare, men asynkrone kommunikationen. Det spiller ingen rolle om modtagerne af kommunikationen er til stede når den modtages, man svarer så hurtigt muligt. For organisationerne er virkningen af at reducere længden og kompleksiteten til individuelle kommunikationer. I stedet for at skrive en fuldstændig rapport om en hændelse eller analysere hele situationen i detaljer og sende en rapport op gennem organisationshierarkiet efter en uge eller mere, består kommunikationsmønstret af udveksling af udsagn og spørgsmål som ikke giver nogen objektreference eller kontekstuelle ledetråde. Så er det også blevet påpeget at det i organisationer ved hjælp af elektronisk postkommunikation får den skriftlige dokumentation præg af mundtlig kommunikation, og specielt samtale. Som en konsekvens bliver indholdet af et elektronisk dokument mindre sandsynlig at referere til dets kontekst.³²

Den anden pointe er knyttet til informationshastigheden som organisatoriske beslutninger er baseret på, kombineret med integration mellem informationer. Disse gør det igen muligt at lave «dynamiske» dokumenter som ændrer indholdet, som svar på informationsmiljøet de konstrueres og rekonstrueres i.

Den tredje pointe er fremkomsten af multimedia og sammensatte dokumenter. Da Bearman skrev, var denne udviklingen i sin spæde begyndelse. Til dags dato havde man bare set lineære tekstdokumenter med begrænset mængder bitmappede rasterbilleder og grafik. Mulighederne til at udveksle ikke-lineære «hyper-dokumenter» og tekster med stemmekommentarer var samtidig svært nær en realisering. Disse dokumenterne ville kræve at en fundamentalt revurderet

³² Bearman 1992: 172; Bearman 1994: 260.

diplomati, siden de ikke bare registrerer virkninger af handlinger, men også selv er en effekt af handling. Disse tre tendenser i kommunikationsmønstre samhandler og udvides med sådanne udviklinger som indføringen af «intelligente» systemer er i stand til at udføre organisationspolitik uden menneskelig indblanding.

Det grundlæggende problem, når det gælder bevaring i dokumentationsforvaltningen, er at identificere dokumentationens funktionelle oprindelse – som hvilket forretningsformål som skal dokumenteres eller som har ført til at dokumentationen skabes. Det drejer sig om spørgsmålet om at bestemme dokumentationens proveniens. Til frembruddet af elektroniske arkiver havde proveniens været bestemt af dokumentationens organisatoriske ophav, altså af hvor dokumentationen var skabt. Proveniensprincippet foreskrev netop at dokumentationen fra samme arkivskaber ikke skulle blandes og holdes ordnet efter arkivskabers indre organisering eller således arkivskaber selv havde ordnet materialet. Nu mod slutningen af 1900-tallet var dette principet fortsat dominerende og i mange sammenhænge knyttet til organisatorisk ophav, altså hvilket kontor eller arkivskaber, som havde skabt arkivet. Noe af Bearmans og «ny-paradigmatikernes» særlige bidrag til diskursen om elektroniske arkiver og til fornyelsen af arkivvidenskaben generelt på 1990-tallet, var netop ændringen fra organisation til funktion. Rigtignok omtaler også amerikaneren Theodore Schellenberg arkivskabernes funktioner i *Modern Archives* (1956) som grundlag for hvad som skal dokumenteres. Trods det kommer funktion som et stærkere udtrykt mål og tema ind i den arkivvidenskabelige debat fra 1990erne. Det gælder både i værdivurderingen af dokumenterne og klassificeringen af dem, og det sker med støtte i Bearmans arbejde.³³

³³ Schellenberg 1956: 52-57.

Der er, siger Bearman, generelt tre veje til at registrere dokumentationens funktionelle oprindelse; eksplicit som data i dokumentationen af ophavsperson eller system, implicit i systemdesignet og som fremkommer ved analyse eller ved dokumentation som viser de strukturelle sammenhænge mellem dataforekomster, eller vist gennem links til den oprindelige aktivitet. Hver af disse tre lokiene med funktionel herkomstinformation (dataindhold, datastruktur og data-kontekst) giver dokumentation på hvad Bearman andre steder kalder bevishistoricitet «evidential historicity» og kan gis af enten enkeltpersoner og ansatte, det bureaukratiske systemet eller den underliggende teknologi. Dette er også tematikker Bearman kommer ind på i flere andre artikler fra første del af 1990erne.

Bearmans «records»-forståelse

Meget af baggrunden for Bearmans arbejde i begyndelse af 1990erne var funderet i den krise som mange organisationer stod overfor i deres ansvarlighedsarbejde – opgaven lå i at virksomhederne skulle sikre og indfri forpligtigelser, som påhvilede dem som ansvarlige samfundsaktører med baggrund i systemer for det som i Norge og Danmark blev kaldt elektronisk arkiv.

Bearman beretter at han i de sidste år i stigende grad er blevet overbevidst om at udfordringen var at forsikre sig, om at informationen i computersystemer er en record, noget som betyder at den er bevis på en transaktion. Han mener at de fleste samlinger af elektroniske data, dokumenterer og at information ikke kan klassificeres som værende records, fordi de ikke kvalificerer som bevis (dokumentation/evidential). På den måde, vil han understrege at udfordringerne for arkivarer, dokumentationsforvaltere, revisorer, juridiske rådgivere, personbeskyttelse og for hver systemforvalter i en organisation er at

sikre, at elektroniske data bliver fanget på en måde som gør den til en *elektronisk record* samt at beskrive hvordan det kan lade sig gøre. Udfordringen gennem flere år har været at fokusere på «recordness», egenskaberne af og de medfølgende krav til en *record*, en problemstilling man næppe var meget opmærksom på i den papirbaserede tidsalder, og bygge en metodologi for at sikre at dette flygtige præget af samlinger bliver fanget og bevaret.³⁴

Sommeren 1992 skrev Bearman en artikel parallelt med ansøgningen om bevillingen til det som blev University of Pittsburgh-projektet og studiet af dokumentationsforvaltning. Her slår han fast at IT-revolutionen har ændret den måde, hvorpå arbejdet bliver organiseret i det moderne samfund. Dokumentationsforvaltere og arkivarer bliver præsenteret for den udfordring der er eksplicit at skulle definere, hvilke krav som skal indfries af record keeping systemerne. Således at kravene kan præge organisationspolicy, systemdesign og programimplementeringerne for at sikre skabelsen af records, bevare recordenes integritet og give adgang til dem.³⁵

Tankerækken er den samme både i Bearmans artikelskriverier fra tiden og i Pittsburgh-projektet: Ikke alle informationssystemer og dokumentationsforvaltningssystemer opstod sent i formuleringerne af disse ideer, men er blevet en nøgle til at forstå problemstillingen. Det at skabe *records* – taget for givet af arkivarer i papirdokumentets tidsalder, fordi skrift-kommunikation forudsatte at informationsindholdet blev permanent knyttet til mediet, det blev modtaget på – kan ikke længere tages for givet. Fordi det kræver bevidst intervention for at forme informationssystemer sådan at de skaber records (frem for

³⁴ Bearman 1994: 2.

³⁵ Bearman 1994: 3

kun data), opstod en tillidskrise/ansvarlighedskrise for organisationerne på deres brug af elektroniske informationssystemer.³⁶

Systemene for dokumentationsforvaltning

I 1993-94 publicerede Bearman en analyse af «record-keeping systems» eller systemer for dokumentationsforvaltning.³⁷ Her beskriver han systemerne ud fra tre centrale karakteristika som netop tjener til at gøre sådanne systemer grundlæggende for forvaltningen af elektronisk arkivmateriale. For det første kommer forskellen mellem systemer for dokumentationsforvaltning (arkiv) på den ene side og informationsforvaltning på den anden. For det andet beskriver han de kriterier eller krav som dokumentationsforvaltningssystemet må støtte eller indfri for netop at fungere som sådanne systemer. For det tredje giver han en ny forståelse af og forklaring på proveniensbegrebet og princippet om at respektere den oprindelige orden, tilpasset den nye elektroniske hverdagen.

Digitale dokumentationsforvaltningssystemer adskiller sig fra digitale informationssystemer ved at støtte genfindningen af dokumentation mens informationssystemer opbevarer og tilvejebringer (støtter) tilgangen til informationer. Dokumentationsforvaltningssystemers rolle er at støtte adgangen, herunder fangst og opbevaring af beviser for virksomhedens aktiviteter, såfremt disse er gemt. Mens et informationssystem indeholder informationer, som kan stå uden reference til den kontekst de er opstået i.

Record-keeping systems adskiller sig også fra informationssystemer ved den rolle de udspiller i organisationer. Record keeping har til

³⁶ Bearman 1994: 3.

³⁷ Bearman 1993: 16–37.

opgave at dokumentere virksomhedsaktiviteter – en til en. Hvilket betyder «action taken in the course of conducting their business rather than commercial transactions». ³⁸

Informationssystemer på den anden side, har til opgave at opbevare informationer, der kan tages ud og (gen)anvendes i andre konstellationer end dem, de oprindeligt var skabt i og uden at referere til deres ophaf. De kan derved anvendes uden at tage hensyn til referencer, fordi de ikke tjener formålet med at dokumentere en hændelse eller aktivitet.

For at kunne forstå «record keeping systems», må vi først genkende dem som systemer. Bearman forsøger at indkredse, hvad arkivarer må forstå omkring record-keeping systemers egenart hvis de (arkivarerne) skal kunne designe og implementere systemer som fanger, vedligeholder og giver tilgang til dokumentation. Særligt undersøger han, hvordan det at forstå dokumentationsrettede formål til record-keeping systemer er afgørende for, at vi skal kunne formulere strategier som fungerer for håndteringen af elektronisk dokumentation.³⁹ Bearman hævder at designet af dokumentationsmetoder for arkiv afhænger af, at man forstår hvor central betydning record-keeping-systemer har i den arkivfaglig teori og praksis og i forståelsen af record-begrepet som dokumentation. Vores samfund ser på/anerkender nogen som records, fordi de dokumenterer transaktioner. Fordi dokumenterne er accepterede i dette sociale og juridiske rammeværk, som beviser/dokumentation af en handling, er de bibeholdt i dokumentationsforvaltningssystemer som er designet til at tjene behovene til de menneskerne eller organisationerne som har skabt dokumentationen.

³⁸ Bearman 1993: 16-17.

³⁹ Bearman 1993:17.

For at forstå dokumentationsforvaltningssystemer må vi først kunne se eller genkende dem som *systemer* og derefter som *informationssystemer*. Systemer består af gensidige afhængige komponenter organiserede for at opnå et mål. Informationssystemer er organiserede samlinger af hardware, software, udstyr, folk, politik og procedure, og alt det vedligeholdelse og den læring som behøves for at sikre at disse komponenterne arbejder sammen.

Dokumentationsforvaltningssystemer er organiseret for at opnå specifikke funktioner; at skabe, bevare og give tilgang til dokumentation/arkivdokumenter for dokumentationsformål. Mens de også vil være i stand til at genskabe dokumentation ud fra informationsrettede formål, er de designet til brug for det operative personale, ikke (depot-)arkivarerne eller forskerne, og er slik optimaliseret for at støtte forretningsprocesser og transaktioner i organisationen som skaber denne, heller end almen informationsgengivning.

Fokus på funktionsbaseret bevaringsvurdering

Som Bearman understreger er diskussioner af hvordan elektroniske dokumentationsforvaltningssystemer fungerer, eller rettere bør fungere, fraværende i den arkivfaglige litteratur, både i teoretisk som i såvel praktisk arkivteori. Han søger så selv at redegøre for hvilke elementer som må overholdes for netop at sikre bevaring af dokumentation.

Dokumentationsforvaltningssystemer er ikke designet *for* arkivarer og ofte heller ikke *af* arkivarer. Men alligevel skal arkivarerne bevaringsvurdere systemene for at udvælge, hvad som skal kasseres og hvad som skal bevares. Traditionelt afgjorde arkivarer dette spørgsmål, efter at arkivalierne ikke længere var i administrativt brug, ved

at dokumenterne ikke længere understøttede operationelle behov i den organisation som havde skabt dem.⁴⁰ Fremkomsten af elektronisk dokumentation, dokumentationssystemer og arkivsystemer, hvor de fysiske dokumenter ikke er genstand for umiddelbar undersøgelse, og der det er vanskeligt eller umuligt at vurdere hvert enkelt dokument, fik amerikanske arkivarer, og Bearman blandt dem, til at se efter alternative bevaringsvurderinger. Udfordringen bestod i at lave bevaringsplaner, hvor man kunne vurdere materialet i en større sammenhæng og samtidig undgå at skulle se på hvert enkelt dokument. Man indså snart, hævder Bearman, at hvis arkivarer skulle kunne fatte beslutninger om bevaring på grundlag af analyse af forretningsfunktioner og af behovet for at dokumentere disse funktioner, undgik de at undersøge indholdet i sig selv. Derudover, kunne de koncentrere arbejdet om records-systemer med «varig værdi», som var forholdsvis beskedne i antal, hellere end at bruge ressourcer på bevaringsvurdering i mindre centrale dokumentationssystemer.

Når dokumentation skal bevares til eftertiden, er det også et essentielt princip at man også bevarer de relationelle forbindelser, som et dokument må have i den kontekst, det er skabt i. I det manuelle arkivsystem kaldes dette princip «original orden». Det indgår i proveniensprincippet, som afgørende for forståelsen af manuelle arkivers opbygning.

I det manuelle system kan man i reglen tilgå dokumenter uden at ødelægge den kontekst, som dokumentet er skabt ind i. Den logik lader sig ikke overføre til elektronisk skabt dokumentation. At flytte elektronisk dokumentation ud af det program som understøtter dets forbindelser til andre dokumenter og mellem et dokument og den transaktion og handling/aktivitet som det dokumenterer, er forbundet

⁴⁰ Bearman 1993: 17

med risici og kan ødelægge strukturen og konteksten af information som bevarer dokumentationsværdien til et dokument.⁴¹

Det er i denne sammenhæng at Bearman understreger at proveniens i arkiver forklares/forstås bedre ved at vise til den funktionen som dokumenteres og dokumentationssystemet arkiverne blev skabt og bevaret i og tilgængeliggjort igennem. Dette bliver altså to grundlæggende tanker hos Bearman i første del af 1990erne, som da fremstår som nye: proveniensprincippet i sin gamle forstand – grundlæggende for forståelsen af arkiv gennem de sidste 100-150 år – lider skibbrud i møde med de elektroniske arkiver. Og: bevaringsvurdering af arkiv kan ikke længere ske med traditionel metode, men må være truffet på et andet grundlag. En del af de videre konsekvenser strækker sig så ud i den nationalstatslige og regionale arkivpolitik med konsekvenser også for det nationale arkivlandskab.

Konklusion

Gennem sin forskning og sit forfatterskab bidrog David Bearman til at fornye arkivfaget og løfte det ind i en arbejdshverdag som i stigende grad blev elektronisk, og der blev det weberianske bureaukratis stabiliserende samfundsfunktioner truet gennem disse ændringer. Bearman trak, som vi har påpeget, et klart skille mellem data- og informationssystemer på den ene siden – «som er det vi har» (for å følge den samtidige kommentator Terry Cook) og journalførings- eller dokumentationsforvaltningssystemer på den anden side «som er det vi behøver og i stor grad ikke har», ifølge Cook.⁴²

⁴¹ Bearman 1993: 18.

⁴² Cook 1997: 23.

Pointen var at de nye, komplekse datasystemer og -formater sammen med nye administrative rutiner og funktioner var en trussel både mod forudsigeligheden og det traditionelle beslutningsansvar og virksomhedshukommelsen, særlig når det også blev koblet sammen med ny telekommunikation og nye netværksressourcer. For at følge Cooks læsning af Bearman: «Hvis et elektronisk dokument bare har forbigående eksistens som en 'virtuell' sammensætning af tilfældig lagrede data oprettet ved kommandoer fra brugere i forskellige organisationsenheder for forskellige formål og som en del af forskellige (men måske sammenkoblede) systemer: hvad gør virksomhederne for at bevare sin dokumentation og sikre sin egen ansvarlighed? Hvordan kan indbyggerne beskytte sine rettigheder, hvis det ikke findes pålidelige beviser? Hvordan holder vi regeringer og selskaber ansvarlige i et demokrati hvis det ikke nøjagtig kan fastslås hvad de gjorde, med hvem, hvornår og hvorfor?»

«Uden pålidelig, dokumenterede bevis er vi faktisk dømt til personlig uvidenhed, grusom manipulation og udnyttelse, og til syvende og sidst samfundskaos. Det kan virke unødigt melodramatisk, men ikke nødvendigvis når man tænker sig om: Hvad sker der, hvis du ikke kan bevise om du er statsborger og dermed har visse rettigheder, eller har indfødsret eller aboriginal status, eller ejer staten jorden dit hus står på, eller kan du forvente at modtage pension, eller nogen af de tusinde ting som berører hver av os, som nu til syvende og sidst hviler på overlevelsen af pålidelig, autentisk elektronisk dokumentation.»⁴³

Det var i sådanne verdener og med destabiliserende systemer David Bearman med kraft indtog scenen og kom til at præge arkivdiskursen, om end ikke alene og ikke uden modstand. Han kom alligevel til at sende det Terry Cook har kaldt «chokbølger» gennem professionen.

⁴³ Cook 1997: 22 oversat her.

Referanser

- Andersen & Kaspersen (2020) (red.). *Klassisk og moderne samfundsteori*. B.1-2. 6.udg. 2. oppl. Hans Reitzels Forlag, København.
- Andreski, S. (2010 paperback / 2006 / 1983) *Max Weber's Insights and Errors*. Routledge. NY & London.
- Aron, R. (1970/2019). *Main Currents in Sociological Thought: Volume Two. Durkheim, Pareto, Weber*. Routledge.
- Bearman, D. (1992) European Archives in an era of change: Diplomats, Weberian Bureaucracy, and the Management of Electronic Records in Europe and America. *American Archivist*. 168-181 Winter-92.
- Bearman, D. (1992a) Documenting Documentation. *Archivaria* 34 (Summer 1992), 33-49.
- Bearman, D. (1992b)/ (1994) New Models for Management of Electronic Records by Archives. *Cadernos de Biblioteconomia. Arquivística, e Documentação*. 2 (1992), 61-70.
- Bearman, D. (1993) Record-keeping systems. *Archivaria* 36 (Autumn 1993), 16-37.
- Bearman, D. (1994) Electronic Evidence: Strategies for Managing Records in Contemporary Organizations. Pittsburgh: *Archives and Museum Informatics*, 1994.
- Bearman, D. (1994a) Functional Requirements for Recordkeeping. Appendix i Bearman 1994.
- Bearman, D. (2006) Moments of Risk: Identifying Threats to Electronic Records. *Archivaria* 62, 15-46
- Bruun, H.H. (2020) Max Weber, s. 135-163 Andersen & Kaspersen (red.).
- Cochrane, G. (2018) *Max Weber's Vision for Bureaucracy. A Casualty of World War I*, Palgrave Macmillan, Brisbane.
- Cook, T. (1997) *The Impact of David Bearman on Modern Archival Thinking: An Essay of Personal Reflection and Critique*. Kluwer

- Academic Publishers. *Archives and Museum Informatics*, 11, 15–37.
- Düchein, M. (1992). The History of European Archives and the Development of the Archival Profession in Europe. *American Archivist*, 55(1), 14–25.
- Düchein, M. (1983). *Obstacles to the Access, Use and Transfer of Information from Archives: A RAMP Study*. UNESCO.
- Duranti, L. (1998). *Diplomatics. New uses for an old Science*. Lanham: Scarecrow.
- Fukuyama, F. (2022) *Liberalism and Its Discontents*. London: Profile Books.
- Grafton, A. (2019) *Forgers and Critics, New Edition: Creativity and Duplicity in Western Scholarship*, Princeton University Press.
- Kalberg, S. (ed.) (2005) *Max Weber. Readings and Commentary on Modernity*. *Modernity and Society* 3. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Ketelaar, E. (2006) The Panoptical Archive, Blouin & Rosenberg, (eds.) *Archives, documentation, and institution of social memory: essays from the Sawyer Seminar*, 144-150.
- Lutzker, M. (1982) Max Weber and the Analysis of Modern Bureaucratic Organization: Notes Toward a Theory of Appraisal. *The American Archivist* 45, 2 (April 1, 1982), 119–30. <https://doi.org/10.17723/aarc.45.2.n05v8735408776qh>.
- Mommsen, W. J. (2000) Max Weber's 'Grand Sociology': The Origins and Composition of *Wirtschaft und Gesellschaft*. *Sociologie*. 364-383 *History and Theory* 39.
- MWG 1/22-4, (2005) 2009. Max Weber Gesamtausgabe, Abt I: Schriften und Reden. Bd. 22: *Wirtschaft und Gesellschaft. Die Wirtschaft und die gesellschaftlichen Ordnungen und Mächte. Nachlass. Teilband 4: Herrschaft*, hrsg. von Edith Hanke in Zusammenarbeit mit Thomas Kroll, Tübingen 2005, Studienausgabe, 2009. Se også Weber 2009.
- Richter, M. (1995) *The History of Political and Social Concepts. A Critical Introduction*. OUP. Schellenberg, T.R. (1956) *Modern Archives. Principles and Techniques*. University of Chicago Press.
- Swedberg, R. (2003) The Changing Picture of Max Weber's Sociology, *Annual Review of Sociology*, Vol. 29, 283-306.
- Swedberg, R. & Agevall, O. (2016) *The Max Weber Dictionary. Key Words and Central Concepts*. 2.ed. Stanford University Press.
- Weber, M. (2021) *Makt og byråkrati. Essay om politikk og klasse, samfunnsforskning og verdier*. Utvalg og innledning ved Egil Fivelstad. Oversatt af Dag Østerberg. Gyldendal Akademisk 3. utg. 2000 (1971) 10. opplag.
- Weber, M. (2009). *Wirtschaft und Gesellschaft. Die Wirtschaft und die gesellschaftlichen Ordnungen und Mächte. Nachlass. Teilband 4: Herrschaft*. Studienausgabe der Max Weber-Gesamtausgabe. Band 1/22-4. Edith Hanke – Thomas Kroll. JCB Mohr (Paul Siebeck). Tübingen.
- Weber, M. (2003). *Udvalgte tekster*. B. 1-2. Redigeret af Heine Andersen, Hans Henrik Bruun, Lars Bo Kaspersen. Oversat fra tysk af Ole Bjerg og Tom Bøgeskov. Her lest som uendret optryk i 2. udgave (2022). Hans Reitzels Forlag.